

Pokusy obelstít zkušeného dopravního psychologa selhávají

Snahy některých řidičů obelstít psychologa jsou sice výjimečné, ale existují. Lidé, kteří se při dopravně psychologickém vyšetřování k podvodům uchylují, nemotivuje ani tak potřeba „udělat psychotesty,“ jako nedůvěra ve vlastní schopnosti a vlastní pokřivené sebehodnocení. Motivací pro lhaní může sloužit i mylná domněnka, že psychodiagnostické výsledky a odborný posudek mohou řidiče poškodit.

Lež má krátké nohy. U dopravně – psychologické vyšetření to platí dvojnásob. Podvodníci nemají šanci. Za prvé není nikdy vyšetření omezeno výhradně na testování. Za druhé psycholog má k dispozici pouze standardizované, objektivní metody a vytváří si obvykle pro každou řidičskou pozici soubor vybraných metod. **Všechny aplikované psychodiagnostické metody osobnostní nebo výkonové jsou, zjednodušeně řečeno, normovány a jsou reliabilní, což značí spolehlivost a stabilitu testu v čase a také validní, tedy výsledek je shodný s nějakým přiřazeným kritériem.** Psycholog může využívat i projektivních metod např. test barev, asociací, skvrn, stromu, figur apod., u kterých nemá řidič potuchy o čem test vypovídá a výsledky nezkreslí. **Rozpory mezi výsledky metod projektivních a psychometrických mohou například navodit podezření, že řidič v dotaznících neodpovídal o tom jaký ve skutečnosti je, ale jaký by měl být nebo jaký by chtěl být.**

Psychologické vyšetřování nespočívá jenom v překládání zkoušek a dotazníků. K základní metodologii dopravního psychologa patří pozorování, pohovor i reference. Stačí dobře naslouchat řidiči při telefonické žádosti o „psychotesty“ a pak jej sledovat od okamžiku vstupu do vyšetřovací místnosti, povšimnout si jeho chování, vzhledu, gest, mimiky, reagování, chůze, účesu, oblečení a další množiny znaků, které podávají obraz o člověku, aniž by řekl o sobě slovo. Pozorovat práci řidiče při vyšetření a registrovat jeho reakce při pohovoru, představuje další studnici poznání. **Zkušený psychologický praktik umí spolehlivě číst z mimoslovních znaků vyšetřované osoby a dovede je porovnat s verbálními projevy i výsledky testů. Velice přínosný je důkladný sběr a rozbor anamnestických dat o životní, řidičské a profesionální historii. Na těchto podkladech si psycholog vytváří hypotézy o vyšetřované osobě, které posléze prověřuje nasazením souboru nejvhodnějších testů. Až komplexní vyhodnocení a porovnání dat i výsledků ze všech aplikovaných metod a jejich odpovědné interpretaci, lze vytvořit posudek, o jehož odborné kvalitě nemohou být pochybnosti.**

V tomto poměrně náročném a komplikovaném procesu dopravně psychologického vyšetřování, dokáže psycholog odhalit jednotlivce s tendencí klamat a ukazovat se v lepším světle včetně osob s podezřením na disharmonický vývoj okořeněným psychopatologickými vlastnostmi, které při výkonu profese ohlašují problémy a selhání. Ostatně kdo selže již při vyšetřování tím, že podvádí, prokazuje, že by se pravděpodobně zachoval podobně i v náročnějších situacích za volantem a také vůči vedení firmy. Sklony neodpovídat v testech, anamnestických dotaznících a v pohovoru v souladu se skutečností, zřetelně signalizují nejen škály spolehlivosti nebo lži – skóre, které tvoří nedílnou součást psychodiagnostických testů, ale především rozporné výsledky v testech zkoumajících jedno a totéž zcela odlišnými způsoby.

Ještě slovo k rádoby „poradcům,“ kteří doporučují řidičům, aby si vyšetření „natrénovali.“ Je to holý nesmysl. Připusťme však, že by si měl řidič procvičovat pomocí testů a počítačových programů výkonové složky osobnosti, zejména pozornost, koncentrovanost i reagování, které uplatní v praxi. Ukázky cvičebních testů jsou např. v knihách **Psychologie pro řidiče** a **Psychologie v řidičské praxi**. Dopravně psychodiagnostické standardizované metody používané při vyšetřování jsou zpravidla na stejném principu, ale stejné rozhodně nejsou.

PhDr. Mgr. Karel Havlík, dopravní psycholog